

Gy. Szabó Béla-emléktábla avatása Szankon

1988. augusztus 26. Szívet melegítő, nyárvégi idő. A Bács-Kiskun megyei Szank község máskor tán nyugalmas utcáján emberek gyülekeznek. Gy. Szabó Bélára, az erdélyi grafikus, festő, fametsző művészre emlékezünk. Majdnem itt lehetne közöttünk, s vele együtt ünnepelnénk nyolcvanharmadik születésnapját. Három éve halott, élete azonban határtalan. Képeiből ránk világít természetszeretete, emberismerete. Tájképei fekete-fehér színűek, mégis susognak a fák, csobogva kanyarog a folyó, megfoghatatlan nyugalmat áraszt, harmóniát ragyog felénk fekete színe.

Kányádi Sándor az emléktábla-avatáson (Hajdú Demeter Dénes felvételei)

A Gyulafehérvárról induló művész műveivel bejárta a világot. Fiatalkori szemlélődő útjait: Olaszország, Görögország, Bulgária, Jugoszlávia, később messzebbiekkel folytatta: Kína, Mexikó... Számptalan helyre eljutnak művei, még ha ő nem is mehet mindenhová velük: Peking, Buenos Aires, Tokio, Leningrád, Moszkva, Riga, Velence, Kairó, Genf. Mi most szanki tartózkodására emlékezünk. 1936-ban utazott először ide. „Illesse hála és tisztelet Szank akkori tudós tiszteletét, Esze Tamást, aki Gy. Szabó Bélát házába hívta és fogadta, s e vidék szerelmesevé tette” – mondta ünnepi beszédében dr. Geri István, a megyei tanács elnökhelyettese. A művész később többször visszatért, hasonlóságot fedezett föl szülőföldje s a szanki homokbuckák között. „Amikor a lány homokhullámokat domboríthattam, valami nagyon világos lett. – Hiszen ez Erdély! – kiáltottam fel...” Ez a vidék termette Homokvilág-rajzait: mintegy negyedszáz pasztelljét, hét olajfestményét és több fametszetét keltezi Szankról.

Mi, ünneplők most itt állunk Esze Tamás egykori háza előtt, s az emléktábláról lekerül a lepel. Az ünnepi beszéd után Hatvani Zoltán Reményik Sándor és Kányádi Sándor Gy. Szabó Bélához írt egy-egy versét szavalta el. Majd Bakó Katalin, csikszeredai (ma már Magyarországon élő) tanuló népdalokat énekelt. Az ünnepség legszebb pillanata Kányádi Sándor Erdélyből érkezett költő szavalata volt. Saját verse előtt röviden ezt mondta: „Jóleső érzés, hogy az emléktábla a Béke utcában van: ez méltó Gy. Szabó egész munkásságához.” Csorba Géza, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgató-helyettese bejelentette: 478 grafikai lapból álló Gy. Szabó-válogatást adnak át Szank községnek, hogy azokból emlékkiállítás rendezzenek be.¹ A műsort a Himnusz nyitotta s a Szózat zárta. Lélekemelő volt éppen itt és most énekelni. Mert úgy gondolom, nem csupán mi ünnepeltünk, akik az emléktábla előtt állhatunk, hanem azok is, akik nem lehetnek itt s akik némán éneklünk a Himnusz és a Szózatot. Valahol Gyulafehérváron, Kolozsváron, Csikszeredán, Marosvásárhelyen s mindenütt, ahol a művész valamikor megfordult. Mert ne feledjük, honnan indult! Onnan, ahonnan már sokan menekülnek; ahol emberek ezrei lesznek földönfutókká, ahol ma családokat tépnek szét! Onnan, ahol ma az anyák szájából kitiltják a szavakat, ahol jogfosztott lett a magyar nyelv, a magyar ész! Gy. Szabó Béla ma nem biztos, hogy nyugalom közepette alkothatná erdélyi tájképeit. Ezért nekünk kell itt, Szankon azt a tiszteletet megadni a világhírű fametszőnek, amit Gyulafehérváron nem lehet. Mert Szankon már áll Gy. Szabó Béla emlékháza. All-e Gyulafehérváron a művész szülőháza? S ha nem, miért nem áll? Ott ma a meglevő értékeket is rombolják! Itt mi most építünk, építettünk. Emléktáblát avattunk, emlékhelyet építettünk. Ezért ennek az ünnepelésnek küldetésereje van.

Frigyesy Ágnes

¹A kiállítás 1988. október 22-én nyílt meg. (Szerk.)